

MUHOKSEN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖOHJELMA 2024–2029

KIRKON
YMPÄRISTÖ-
DIPLOMI

Sisällysluettelo

1 YMPÄRISTÖTYÖ – YHTEINEN ASIAMME	2
2 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI	4
2.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	5
3 TOIMINTA JA TALOUS	6
3.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	8
4 YMPÄRISTÖKASVATUS	9
4.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	10
5 JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS	11
5.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	12
6 RUOKA JA KEITTIÖT	13
6.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	14
7 ENERGIA, KIINTEISTÖT JA KIINTEISTÖNHOITO	15
7.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	16
8 HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET	17
8.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	18
9 METSÄT JA MUUT LUONTOALUEET	19
9.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudella 2024-2029	20
10 LIIKENNE	21
10.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024-2029	22
LÄHTEET	23

KUVAT:

Kannen kuvat:

- Askartelua luonnossa, Tuula Väänänen.
- Muhoksen seurakunnan logo, ”Kirkko kotirannassa”, Sami Mustonen

Tekstiosan valokuvat: Riitta Kukkohovi-Colpaert (R.K-C.), Raili Haapasalo (R.H.) ja Tuula Väänänen (T.V.)

1 YMPÄRISTÖTYÖ – YHTEINEN ASIAMME

Kuulemme eri tiedotusvälineistä jatkuvasti uutisia maailmanlaajuisista ympäristökatastrofeista ja muista ilmiöistä. Ilmasto lämpenee ja se tuo mukanaan monenlaisia ongelmia ja haasteita.

Luomiskertomuksen yhteydessä Jumala antoi ihmiselle tehtävän ottaa maa valtaansa. Hän antoi ihmiselle ihmisen kokoisen tehtävän viljellä ja varjella luomakuntaa. Vullan käyttö on tuonut mukanaan myös ongelmia. Ympäristötyön haasteilla paikkaamme ihmisen omia tekoja.

Hiilineutraali kirkko 2030 on tavoite, jonka saavuttamiseen tarvitaan kaikkien työtä. Kirkon ympäristödiplomi on konkreettinen kokonaisuus, jolla tavoitteet saavutetaan. Jokainen pieni tai suuri teko kertaantuu ja kasvaa suuriksi teoiksi paremman maailman saavuttamiseksi.

Yksittäinen seurakuntatalous ja sen myötä jokainen seurakuntalainen voi olla omalla esimerkillään näyttämässä suuntaa, jossa toimimme kestävän ja turvallisen tulevaisuuden puolesta. Haluamme jättää myös tuleville sukupolville maailman, jossa on hyvää elää. Valta on myös vastuuta kaikilla elämän osa-alueilla.

Vesa-Tapio Palokangas,
kirkkoherra

KIRKON
YMPÄRISTÖ-
DIPLOMI

Psalmi 8: 4–10

*Kun minä katselen taivasta, sinun kättesi työtä,
kuuta ja tähtiä, jotka olet asettanut paikoilleen*

- mikä on ihminen!

Kuitenkin sinä häntä muistat.

Mikä on ihmislapsi!

Kuitenkin pidät hänestä huolen.

*Sinä teit hänestä lähes kaltaisesi olennon,
seppelöit hänet kunnialla ja kirkkaudella.*

*Sinä panit hänet hallitsemaan luotujasi,
asetit kaiken hänen valtaansa:*

lampaat ja härät, kaiken karjan,

metsän villit eläimet,

taivaan linnut ja meren kalat,

kaikki vesissä liikkuvat.

Herra, meidän Jumalamme,

suuri on sinun nimesi kautta koko maailman!

T.V.

2 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

Kirkon ympäristödiplomi on seurakuntien vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä ja työkalu ympäristötoiminnan jatkuvaan parantamiseen. Diplomin rakenne on muokattu kansainvälisten ympäristöjärjestelmien (ISO 14 001 ja EMAS) pohjalta seurakuntiin soveltuvaksi. Diplomia hakevan seurakunnan on tehtävä ympäristökatselmus ja tavoitteellinen ympäristöohjelma Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan 2020 kriteerien mukaisesti.

Muhoksen seurakunnalle myönnettiin vuonna 2004 Oulun hiippakunnan ensimmäinen ympäristödiplomi samassa kokouksessa Limingan seurakunnan kanssa. Sen jälkeen seurakunnassa on ollut viisivuotinen diplomi keskeytyksettä. Kirkkoneuvosto päätti 2.2.2023, että seurakunta hakee viidettä ympäristödiplomiaan ja nimesi samalla ympäristötyöryhmän ja ympäristövastaavan vuosille 2023–2024. Katselmuksen teossa, pisteytyksessä ja tämän ympäristöohjelman kirjoitustyössä oli apuna maisema- ja ympäristöasiantuntija Anu Ainasoja /ProAgrica Keski-Pohjanmaa. Kaikkien työalojen kanssa keskusteltiin ympäristötavoitteiden toteutumisesta, sekä suunniteltiin alkavan diplomikauden aikataulutetut ympäristötavoitteet vastuuhenkilöineen. Seurakunnan työntekijät ja luottamushenkilöt ovat sitoutuneita tavoitteelliseen ympäristötyöhön. Ympäristötyöryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa toiminnansuunnittelun yhteydessä ja lisäksi tarpeen mukaan. Ympäristötyöstä raportoidaan vuosittaisen toiminnansuunnittelun yhteydessä. Diplomikauden puolivälissä on vakiintuneeseen tapaan toteutettu väliauditointi vertaisarviointina toisen seurakunnan kanssa, viime kausina Utajärven ja Lumijoen seurakunnan kanssa.

Kaikki Muhoksen seurakunnan työntekijät perehdytetään ympäristöjärjestelmään ja oman toimintansa ympäristövaikutuksiin. Ympäristöohjelman toteuttaminen on keskeinen aihe myös työntekijöiden tapaamisissa. Henkilöstön ympäristökoulutus on sisällytetty osaksi henkilöstön muuta koulutussuunnitelmaa. Erityisesti seurakunnan ympäristövastaava osallistuu säännöllisesti Oulun hiippakunnan ja Kirkon ympäristöpäiville, auditoiden koulutuksiin, sekä monipuolisesti Hiippakunnan ympäristötoimintaan (esim. Hiippakunnan ympäristöasiain neuvottelukunnan pj.). Ympäristötyöstä viestitään tärkeänä osana muuta viestintää seurakunnan keskeisissä viestintämedioissa. Eri viestintäkanaville on nimetty vastuuhenkilöt, mutta jokainen työntekijä voi tuottaa halutessaan niihin sisältöä.

2.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Ympäristötyöryhmä ja ympäristövastaava valitaan neuvostokauden vaihtuessa.
(**Toteutusaika:** 2025. **Vastuhenkilö:** talouspäällikkö)
2. Diplomikauden puolivälissä toteutetaan sisäinen väliauditointi toisen seurakunnan kanssa. Diplomi laajenee mahdollisen rakennemuutoksen myötä myös Vaalan seurakuntaan, joka on mukana väliauditoinnissa.
(**Toteutusaika:** 2026. **Vastuhenkilö:** talouspäällikkö)
3. Ympäristöasioista viestitään tärkeänä osana muuta seurakunnan viestintää (mm. kotisivut, some (FB, IG), Tervareitti ja Rauhan tervehdys). Ympäristöviestintää seurakuntalaisille tehostetaan ja tehdään suunnitelmallisesti ympäristökasvatuksen vuosikellon avulla. Lisäksi kotisivulle luodaan ympäristöasioiden palautelaatikko.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuhenkilö:** talouspäällikkö)
4. Hyvien käytäntöjen jakamista tehostetaan muiden ympäristötyötä tekevien Oulun hiippakunnan ja erityisesti Limingan rovastikunnan seurakuntien kanssa kutsumalla rovastikunnan seurakuntien ympäristövastaavat koolle vähintään kerran vuodessa.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuhenkilö:** talouspäällikkö / rovastikunnan ympäristövastaava)

Kuva. Luontotaidetta luottamushenkilöiden ja työntekijöiden retkeltä 5.5.2023 Isolle-Syötteelle.

3 TOIMINTA JA TALOUS

Perustiedot Muhoksen seurakunnasta

Seurakunnan nimi	Muhoksen seurakunta
Hiippakunta	Oulun hiippakunta
Paikkakunta	Muhos
Paikallisseurakunnat	Ei ole
Jäsenmäärä	n. 7000
Toiminnan eri yksiköt, tehtäväalueet	Hallintoelimet, talous-, henkilöstö- ja yleishallinto, kirkonkirjojenpito, jumalanpalveluselämä, hautaan siunaaminen, muut kirkolliset toimitukset, aikuistyö, muut seurakuntatilaisuudet, tiedotus ja viestintä, musiikki, varhaiskasvatus, rippikoulu, nuorisotyö, diakonia, sielunhoito, lähetys, kansainvälinen diakonia ja muu kansainvälinen toiminta, varsinainen hautaustoimi, kiinteistöt ja rakennukset, maa- ja metsätalous.
Työntekijät (vakituiset)	18
Kausityöntekijät/määräaikaiset	10
Kiinteistöt ja rakennukset	Rakennukset: kirkko (vuodelta 1634), kellotapuli, lämpökeskus, seurakuntatalo, diakoniatoimisto, Kirkkotupa, väistötila Ankkuri, Koortilan toimintakeskus, pihapirtti, kota, grillikatos, Päivärinteen seurakuntasali, hautausmaan huoltorakennus ja muut rakennukset (2).
Hautausmaat	varsinainen hautausmaa, sankarihautausmaa
Maaomaisuus (ha)	Maaomaisuutta on yhteensä 1079,8 ha, josta: - 656,7 ha metsämaata - 126,2 ha kitumaata - 264,5 ha joutomaata - muut maa-alueet 30,8 ha
Aikaisemmat diplomit ja auditoijat	2004–2007: Marja-Liisa Leinonen 2009–2012: Seppo Pietilä 2013–2017: Simo Paakkola 2018/2019–2023: Seppo Pietilä
Paikkakunnan erityispiirteet	Vanha ja kulttuurihistoriallisesti arvokas puukirkko vuodelta 1634 sijaitsee kauniissa Oulujokilaaksossa. Oulun läheisyys.

Seurakunnan toiminnan- ja taloudensuunnittelun asiakirjoihin on sisällytetty vuosittaiset ympäristötavoitteet, ympäristöteemat, sekä niiden toteutuminen (esim. vuonna 2023: Metsien monimuotoinen arvo ja metsät hiilinieluinä, hiljaisuuden paikat, ympäristökasvatus). Talousarviossa varataan erityinen määräraha ympäristötyölle. Myös ympäristötyöryhmä seuraa vuosittain ympäristöohjelman toteutumista.

Seurakunnan hankintaohjeet ovat vuodelta 2009 ja odottavat päivittämistä uuden hallintosäännön mukaisiksi. Kestävän kehityksen periaatteet huomioidaan hankinnoissa suosimalla ympäristömerkittyjä, uusiomateriaaleista valmistettuja ja Reilun kaupan tuotteita, sekä leasing-tuotteita. Muistamisissa on käytössä mm. Kirkon Ulkomaanavun toisenlainen lahja. Toimistotarvikkeet hankitaan paikallisesta tavaratalosta tai toimistotarvikeliikkeistä. Sijoitustoiminnassa noudatetaan Kirkon vastuullisen sijoittamisen ohjeita ja sijoitussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti (Hyv. KN 12.12.2022). Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osuutta verotuloista seurataan. Esimerkiksi vuonna 2022 se oli 1,3 %.

Seurakunnan omat hiilineutraaliustavoitteet ovat muotoutumassa. Teemassa tehdään yhteistyötä myös Muhoksen kunnan kanssa, sillä talouspäällikkö on mukana kunnan Hinku-työryhmässä.

Ruohonleikkuri
Pesu- ja puhdistusaineet
Vihkot

Kahvi
Tee
Hunaja
Banaani
Kaakao, kukat

Osa keittiön laitteista
Imuri, A

Kirjekuoret
Kopiopaperi

Tietokoneet, näytöt

Sähkö (Energia Myynti Suomi)

Tietokoneet, näytöt

3.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Seurakunnan ympäristötoiminnasta raportoidaan vakiintuneeseen tapaan toiminta- ja taloussuunnitelman sekä toimintakertomuksen yhteydessä.
(Toteutusaika: 2024–2029). Vastuhenkilö: talouspäällikkö)
2. Taloussuunnitelmassa varataan riittävät resurssit ympäristökoulutukseen ja -toimintaan.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuhenkilö: talouspäällikkö)
3. Seurakunnan hankintaohjeet päivitetään uuden hallintosäännön mukaisiksi kestävän kehityksen näkökulma huomioiden.
(Toteutusaika: 2024. Vastuhenkilö: talouspäällikkö)
4. Muhoksen seurakunta luo Hiilineutraali kirkko 2030-strategian pohjalta oman strategiansa kohti hiilineutraaliutta. Avuksi konkreettisten välitavoitteiden ja keinojen valintaan on apuna Kirkkohallituksen asiantuntija, joka aloittaa työssään vuonna 2024.
(Toteutusaika: 2024–2025. Vastuhenkilö: talouspäällikkö)
5. Muhoksen ja Oulujoen alueiden ympäristöhankkeissa ollaan edelleen aktiivisesti mukana.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuhenkilö: talouspäällikkö)

4 YMPÄRISTÖKASVATUS

Muhoksen seurakunnassa laadittiin 2023 erillinen ympäristökasvatussuunnitelma, joka oli aiemmin osa seurakunnan ympäristöohjelmaa. Suunnitelmaa hyödynnetään kasvun kaaren eri vaiheissa. Lisäksi otettiin käyttöön ympäristökasvatuksen vuosikello, jonka avulla vuosittaista toimintaa ja viestintää on helppo aikatauluttaa. Ympäristöasiat on otettu huomioon seurakunnan kaikilla tehtäväalueilla. Seurakunnan jokainen työntekijä ja luottamushenkilö on ympäristökasvattaja omalla paikallaan, niin lastenohjaaja perhekerhoa pitäessään kuin seurakuntamestarikin opastaessaan ihmisiä jätteiden lajitteluun hautausmaalla. Luottamushenkilöt antavat oman panoksensa toimiessaan ympäristötyöryhmässä ja edelleen tiedottaessaan seurakunnan ympäristötyöstä omissa verkostoissaan.

Ympäristöasiat sisältyvät myös Muhoksen seurakunnan jumalanpalvelus- ja hartauselämään. Lähtökohtana on luomiskertomuksen kehoitus luonnon viljelemiseen ja varjelemiseen. Tämä tulee maaseutuseurakunnassa luontaisesti esille vietettäessä esimerkiksi luomakunnan sunnuntaita, jossa kiitetään Luojaa kasvun ja sadon suojelemisesta. Kylvöjen siunaaminen on myös ylistys Luojalle maaseutuväen toimeentulon turvaamisesta. Lisäksi järjestetään runsaasti muita ympäristöaiheisia tilaisuuksia, joita on listattu katselmustaulukkoon. Tilaisuuksia järjestetään myös yhteistyössä muiden tahojen kanssa.

Kuva: Luontoaiheet askartelussa ovat on suosittuja seurakunnan työaloilla.

4.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Uusi ympäristökasvatussuunnitelma ja vuosikello otetaan avuksi ympäristöviestinnän suunnitelmalliseen toteutukseen. Ympäristökasvatussuunnitelmaa ja vuosikelloa päivitetään. Myös seurakunnan ympäristöopas päivitetään.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: työalat)
2. Järjestetään edelleen aktiivisesti ympäristöaiheisia erityisjumalanpalveluksia, hartauksia ja tapahtumia. Suunnitellaan myös uusia toimintamuotoja, esim. juhannusaamun jumalanpalvelus kirkon pihassa, ympäristö-/luontoteemaiset virsitematkat eri kylillä.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: työalojen ympäristövastaavat)
3. Vihreät riparit -konsepti otetaan käyttöön. Lisätään leireille yksi kasvisruokapäivä ja markkinoidaan konseptia.
(Toteutusaika: 2024. Vastuuhenkilö: rippikoulutyön työala)
4. Kunnostetaan Koortilan ympäristö esteettömäksi ja eri-ikäisten toimintaa tukevaksi (esim. metsän raivaus, opastaulut, leirikirkko).
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuutaho: ympäristötyöryhmä)
5. Suunnitellaan kirkon pihalle hiljentymisen paikkaa ja muistokukkien laskupaikkaa.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: kirkkoherra)
6. Hyödynnetään luonnonkukkia kirkon koristelussa.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: suntio)
7. Osallistutaan Earth Hour -tapahtumaan vuosittain.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuutahot: talouspäällikkö, työalat)

5 JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS

Muhoksen seurakuntaan on nimetty jätevastaava ja vaarallisten jätteiden vastaava. Kaikkien työntekijöiden on kuitenkin omassa toiminnassaan tavoiteltava jätemäärän vähentämistä, sekä huolehdittava asianmukaisesta lajittelusta ja kierrätyksestä. Henkilökunta perehdytetään seurakunnan jätekeräykseen ja -kierrätykseen. Lisäksi kaikkia seurakunnan tilojen käyttäjiä ja hautausmailla kävijöitä opastetaan jätteiden lajittelussa.

Muhoksen seurakunnassa on vuonna 2006 laadittu ja 2019 päivitetty jätehuoltosuunnitelma. Näin ollen suunnitelmassa ei ole voitu huomioida uuden jätelain mukanaan tuomia velvoitteita. Käytännön jätekierrätys ja -keräys ovat kuitenkin seurakunnassa jätelain ja kunnan jätehuoltomääräysten vaatimusten mukaisia. Lokakuussa 2023 osa toiminnoista on siirtynyt väistötiloihin, joten onkin tarpeen ensin seurata, millaisiksi jätemäärät kiinteistöittäin kehittyvät ja huomioida tämä tulevassa suunnitelmassa. Seurakunnan jätekuljetusyrityksellä PTP Luttisella on ollut vuodesta 2002 alkaen ISO 9002 laadunvarmistusjärjestelmän ja ISO 14001 ympäristöjärjestelmän mukainen toimintajärjestelmä. Jätekeräytystietoja ei jätehuoltoyritykseltä kuitenkaan saada, joten seurakunnassa ei ole voitu seurata syntyneitä jätemääriä.

Hautausmaalla keskeisenä haasteena on ollut se, että kävijät laittavat kynttilöiden metallikannet poltettavaan jätteeseen yhdessä muoviosan kanssa. Katselmuksessa havaittiin hautausmaan jäteastioiden ohjetarrojen kuluneisuus ja ryhdyttiin heti toimeen niiden uusimiseksi. Uudet tarrat asetetaan astioiden etukylkeen niin, että kaikki kävijät ne näkevät. Toinen keskeinen haaste hautausmaan jätehuollossa on, että led-kynttilöille ei ole keruuastiaa, joten partiolaiset jättävät ne haudoille. Yksi toistuvasti roskaantuva seurakunnan alue, jota partiolaiset pitävät siistinä on Koortilan tulipaikkojen takana. Partioiminnan ohjaaja ehdotti katselmuksessa ratkaisuksi haasteeseen kameravalvonnan lisäämistä paikalle.

Muhoksen seurakunnassa on jatkuvana tavoitteena siirtyä jätteiden tuottamisesta ja kertakäyttökulttuurista kiertotalouteen. **Kiertotalous** tarkoittaa tuotteen elinkaaren pidentämistä siten, että jätettä ei synny tai syntyvän jätteen määrä on vähäisempi. Seurakunnassa toteutetaan kiertotaloutta monipuolisesti ja esimerkkejä siitä on kirjattu ympäristökatselmustaulukkoon.

5.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Seurakunnan jätehuoltosuunnitelma päivitetään. Jätelain pykälien ja kunnan jätehuoltomääräysten toistaminen suunnitelmassa ei ole tarpeen. Sen sijaan kuvataan seurakunnan tavoitteet ja toimenpiteet jätteen määrän vähentämiseksi, vastuuhenkilöt kiinteistöittäin, keräysvälineet ja jäteneuvonta, sekä koulutus.
(Toteutusaika: 2024. Vastuuhenkilö: talouspäällikkö, jätevastaavat)
Jätevastaavat: siivooja-apuemäntä, suntio-kiinteistöyöntekijä
Vaarallisten jätteiden vastaava: suntio-kiinteistöyöntekijä
2. Seurakunnan henkilöstölle ja muille tilojen käyttäjille tiedotetaan uusista jätekeräyksen ja -kierrätyksen toimintatavoista. Varmistetaan myös, että jätteiden ajantasaiset lajitteluohjeet on jaettu eri toimipisteisiin.
(Toteutusaika: 2024. Vastuuhenkilö: talouspäällikkö, jätevastaavat)
3. Seurataan tarkasti uusien jätejakeiden keräysmahdollisuuksia ja jätelain muutoksia, sekä reagoidaan niihin ajantasaisesti. Samalla päivitetään seurakunnan jätehuoltosuunnitelma vaadituin osin.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: jätevastaavat)
4. Järjestetään edellisellä diplomikaudella toteuttamatta jäänyt ideakilpailu jätteen määrän vähentämiseksi.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: jätevastaavat, talouspäällikkö)
5. Järjestetään hautausmaalle led-kynttilöiden keruuastia erityisesti partiolaisten ja muiden vapaaehtoisten siivoustyön tueksi.
(Toteutusaika: 2024. Vastuuhenkilö: jätevastaavat)
6. Pohditaan kameravalvonnan asentamista Koortilan alueelle roskaantumisen estämiseksi.
(Toteutusaika: 2024–2025. Vastuuhenkilö: talouspäällikkö)

6 RUOKA JA KEITTIÖT

Muhoksen seurakunnan keittiöt sijaitsevat seurakuntatalolla ja Koortilan toimintakeskuksessa. Elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa suositaan ympäristömerkittyjä ja Reilun kaupan tuotteita sekä erityisesti lähiruokaa. Seurakunta sai Reilun kaupan seurakunnan arvonimen vuonna 2007.

Ruokahävikkiä minimoidaan selvittämällä tilaisuuksiin osallistuvien määrä sekä ruokarajoitteet etukäteen ilmoittautumisten yhteydessä, jolloin ruokaa voidaan valmistaa vain tarvittava määrä. Kertakäyttöastioiden käytöstä on luovuttu ja rajattu käyttö erityistilanteisiin. Kasvisruoka on tarjolla aina leireillä ja muutoinkin pyydettyäessä. Myös kerran kuukaudessa järjestettävällä seurakuntalaisten torstailounaalla on aina tarjolla kasvisvaihtoehto. Ruuanvalmistus toteutetaan ajantasaisia ravintosuosituksia noudattaen. Kokouskahvitusten tarjottavissa suositaan voileipiä ja hedelmiä. Emännät leipovat usein seurakunnan eri tilaisuuksissa tarjottavat tuotteet, jolla varmistetaan, että leivontatarvikkeet eivät sisällä tarpeettomia lisäaineita. Keittiön raaka-aineissa ja peruselintarvikkeissa on lisätty paikallisten tuotteiden käyttöä saatavuuden mukaan huomioiden laajemminkin oman maakunnan elintarviketuottajia. Myös luomutuotteita käytetään saatavuuden mukaan. Pitopalveluyritykset hoitavat juhlien ja hautajaisten ruuanvalmistuksen, sekä tarjoilun.

Kuva.

Luomakunnan sunnuntain messu 24.9.2023.

Messun jälkeen MTK Oulujokivarsi tarjosi ruispuolukkapuuron ja kahvit seurakuntatalolla.

Myytävänä oli myös heidän tekemiään leivonnaisia Yhteisvastuun hyväksi.

6.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Ruokapalveluiden ympäristöystävällisistä valinnoista viestitään suunnitelmallisesti ympäristökasvatuksen vuosikelloa hyödyntäen (esim. some, lehtijutut).
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuutaho:** keittiöhenkilöstö)
2. Vihreät riparit -konseptin mukaisesti järjestetään rippileireille yksi kasvisruokapäivä viikossa.
(**Toteutusaika:** 2024. **Vastuuhenkilö:** keittiöhenkilöstö)
3. Otetaan yhteyttä Reilun kaupan yhdistykseen ja pyydetään sieltä vierailijaa johonkin seurakunnan tapahtumaan (esim. Reilun kaupan viikko).
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuuhenkilö:** talouspäällikkö)

7 ENERGIA, KIINTEISTÖT JA KIINTEISTÖNHOITO

Seurakunnan kiinteistöt on lueteltu luvun 3 taulukossa. Kaikkia rakennuksia koskevat perustiedot on viety Basis-kiinteistörekisteriohjelmaan. Lisäksi uusi kiinteistöstrategia on tekeillä ja valmistunee kevään 2024 aikana. Seurakunnan energiavastaavana toimii talouspäällikkö ja varalla suntio-kiinteistöyöntekijä.

Muhoksen vuonna 1634 rakennettu kirkko on Suomen vanhin laajentamattomana säilynyt tukipilarikirkko. Tukipilarikirkkoja on jäljellä enää 12, joista Suomessa 11 kappaletta. Muhoksen kirkossa on 500 istumapaikkaa. Tapuli on vuodelta 1762. Kirkon piha-alueella on kansalaissodan ja viime sotien muistomerkit sankarihautoineen sekä kirkon eteläseinustalla kirkkotarhaan haudattujen muistomerkki. Kirkkoa on korjattu ja pidetty kunnossa huomioiden alkuperäisten arkkitehtien tekemät suunnitelmat ja museoviraston määräykset. Kirkollinen esineistö inventoitiin vuonna 2005 kulttuuritutkijain osuuskunta Auran toimesta. Esineistöä tehtiin kirjallinen luettelo, sekä kuvattiin se CD:lle. Tiedot annettiin myös vakuutusyhtiölle. Esineistö on vuoden 2023 aikana tallennettu Basis-arvoesineistörekisteriin.

Seurakunnan uudis- ja korjausrakentamisessa, sekä kiinteistönpidossa ja maankäytön suunnittelussa noudatetaan niitä ohjaavaa lainsäädäntöä. Rakennusten energiankulutus selvitetään ja sekä sähkön että veden kulutusta seurataan ajantasaisesti. Energiaratkaisuissa suositaan uusiutuvia energialähteitä ja rakentamisessa pyritään energiatehokkaisiin ratkaisuihin. Hiilineutraali kirkko 2030-strategian mukaisesti Muhoksen seurakunnassa tarkastellaan myös tilojen käyttöasteita. Viimeksi on luovuttu Ranta-Kemilän leirimajasta vuonna 2022 vähäisen käytön vuoksi. Lisäksi suositaan tilojen yhteiskäyttöä.

Rakentamisen ympäristövaikutukset selvitetään suunnitteluvaiheessa. Viimeisimpänä on marraskuussa 2023 valmistunut uusi vainajien kylmätila "Kirkkotupa". Jatkossa vanha tapulissa sijaitseva kylmiö jää varakäyttöön. Laaja lähitulevaisuuden rakentamisprojekti on uuden seurakuntatalon rakentaminen ja vanhan poispurkaminen. Seurakunnan toiminnot on syksyn 2023 aikana siirretty osin väistötiloihin, Ankkuriin sekä Koortilan toimintakeskukseen. Seurakunnan siivoustoimeen on tehty ympäristöselvitys, jota tarkistetaan vuosittain. Siivoushenkilöstö koulutetaan ympäristöasioissa. Esimerkkejä koulutuksista ja ympäristöystävällisistä siivousmenetelmistä on koottu katselmus-taulukkoon.

7.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Kiinteistöstrategia laaditaan yhteistyössä hiippakunnan muiden seurakuntien kanssa. Apuna työssä on Oulun hiippakunnan palkkaama kiinteistöasiantuntija.
(**Toteutusaika:** 2024. **Vastuhenkilö:** taluspäällikkö)
2. Basis-ohjelmia hyödynnetään päivittäisen kiinteistöhoidon apuna.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuhenkilö:** suntio-kiinteistötyöntekijä, taluspäällikkö)
3. Sähkön kilpailutuksessa suositaan uusiutuvilla energianlähteillä tuotettua sähköä.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuhenkilö:** taluspäällikkö)
4. Seurakuntalaisia ja kyläläisiä innostetaan Kylmälänkylän kappelin käyttöön.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuhenkilö:** työalat)
5. Osallistutaan Energiansäästöviikkoon vuosittain.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuhenkilö:** suntio-kiinteistötyöntekijä)
6. Ympäristöystävällisyys pidetään puhdistusainehankintojen pääkriteerinä edelleen.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuhenkilö:** siivoaja-apuemäntä)
7. Varmistetaan, että uuden seurakuntatalon pintoihin valitaan helposti puhtaana pidettäviä materiaaleja.
(**Toteutusaika:** 2024–2026. **Vastuutaho:** taluspäällikkö/siivouksen työala)

8 HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET

Muhoksen seurakunnan hautausmaa (6,57 ha) sijaitsee Kirkkosaassa Oulunjokilaaksossa (sankarihautausmaa on kirkon yhteydessä). Alueella ei ole merkittäviä pohjavesialueita. Hiekkapohjainen hautausmaa pysyy kuivana ilman erillisiä kuivatusjärjestelmiä. Hautojen istutukset kastellaan vesijohtovedellä, sillä jokiveden käyttö on todettu vaikeaksi toteuttaa Oulujoen pinnan vaihtelun takia. Hautausmaalla on vanha taukotupa/huoltorakennus, joka on kunnostettu seurakuntalaisten käyttöön. Rakennuksessa myös kohdataan omaisia hautajaisten yhteydessä. Vuonna 2004 rakennetussa huoltorakennuksessa on asianmukaiset sosiaalitulat sekä säilytys- ja huoltotila koneille.

Hautausmaiden käyttösuunnitelma on vuodelta 2006 ja uusi hoitosuunnitelma on tekeillä. Kirkon, sankarihautausmaan sekä varsinaisen hautausmaan ympäristön hoitoon kiinnitetään erityistä huomiota. Kulttuurihistoriallisten arvojen inventointia on tehty ja vaalittu havaittuja arvoja esimerkiksi kunnostamalla metallisia hautamuistomerkkejä. Muista viheralueista Koortilan piha-alueita hoidetaan leikattavana nurmena, mutta puiston reuna-alueiden hoito on luonnonmukaista. Viheralueiden hoitoon palkataan kesäkaudeksi puutarhuri ja kesätyöntekijöitä. Seurakunnan kiinteistöyöntekijät huoltavat hoitokaluston, mutta isommat kaluston korjaukset teetetään ulkopuolisilla. Kiinteistöyöntekijät ovat suorittaneet suntion ammattitutkinnon, jossa yhtenä osa-alueena on viheralueiden hoito. Hautausmailla järjestetään siivoustalkoot kaksi kertaa vuodessa ja opastetaan samalla seurakuntalaisia esim. jätteiden lajitteluun ja kynttilälyhtyjen käyttöön.

Hautausmaa on mäntyvaltainen, mutta alueella kasvaa myös koivua ja istutettua pihlajaa. Hautakivien välissä kasvaa paikoitellen istutettuja ruusuja, norjanangervoa, sekä aggressiivisesti leviävää saniaista, jota torjutaan tavoitteellisesti. Seurakunnan omissa istutuksissa suositaan perennoja. Ainaishoitohaudoille on istutettu monivuotisista lajeista kuunliljaa vuosina 2010–2011. Niitä joudutaan kuitenkin säännöllisesti jakamaan ja uusimaan. Ympäristölle haitallisia aineita ei käytetä rikkakasvien, kasvitautien tai liukkauden torjunnassa. Luonnon monimuotoisuutta on vahvistettu esimerkiksi kiinnittämällä linnunpönttöjä hautausmaan, Koortilan ja Kylmälänkylän kappelin ympäristöihin. Omien työkonien hankinnassa huomioidaan polttoaineen kulutus, sekä oikea kokoluokka ja moottorinteho käyttöön nähden. Uusia koneita hankittaessa suositaan akkukäyttöisiä vaihtoehtoja. Kaivuutyöt hankitaan ostopalveluna ja traktori on leasing-hankinta.

8.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Laaditaan hautausmaiden hoitosuunnitelma. Hoitosuunnitelmassa huomioidaan mm. RAMS-luokitus (erityisesti kevyemmän hoidon alueiden lisäämis- ja leikattavan nurmialueen supistamismahdollisuudet), sekä kasteluveden käyttöä vähentävät menetelmät (biohiili, katteet, altakastelualtaat ja sadeveden käyttö).
(Toteutusaika: 2023–2024. Vastuuhenkilö: suntio-kiinteistöyöntekijä ja talouspäällikkö)
2. Edistetään hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointia ja laaditaan esite tehdyn työn pohjalta. Yhteistyöhön pyydetään esim. Kotiseutuyhdistystä.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: talouspäällikkö)
3. Uusia puutarhatyökoneita hankittaessa suositetaan akkukäyttöisiä vaihtoehtoja.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilöt: suntio-kiinteistöyöntekijä ja talouspäällikkö)
4. Harkitaan lyhtyjen hankkimista sankarihaudoille. Näin voitaisiin vähentää muovikuoristen kynttilöiden käyttöä.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: suntio-kiinteistöyöntekijä ja talouspäällikkö)
5. Partiolaiset huolehtivat edelleen linnunpönttöjen vuosittaisista huolto- ja kunnostustöistä.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: talouspäällikkö, partio/lippukunnan johtaja)
6. Suunnitellaan Kestinsaaren ja Koortilan 30 vuotta sitten tehtyjen luontoinventointien uusimista.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuuhenkilö: talouspäällikkö)

9 METSÄT JA MUUT LUONTOALUEET

Muhoksen seurakunnalla on metsiä Muhoksen ja Utajärven kuntien alueella (kts. erittely luvun 3 taulukossa). Seurakunnan metsänhoidossa huomioidaan metsälain ja luonnonsuojelulain vaatimukset. Seurakunnan metsillä on PEFC-sertifikaatti (voimassa toistaiseksi) ja metsäsuunnitelma on laadittu Muhoksen Metsänhoitoyhdistyksen (Mhy) toimesta vuosille 2021-2030. Suunnitelma sisältää mm. puuston ja kasvupaikkojen yhteenvetotiedot, metsälain mukaisten monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden elinympäristöjen yleisen kartoituksen sekä tarpeelliset metsänhoitotyöt. Seurakunnan metsät ovat mäntyvaltaisia. Metsälain mukaisia erityisen tärkeitä ja muita arvokkaita elinympäristöjä ovat lähinnä kitumaan vähäpuustoiset suot, kalliot, sekä vanhat havu- ja lehtimetsät. Seurakunnan metsiin on tehty Metso-kartoitus, jonka seurauksena rauhoitettiin vuonna 2013 Metso-kohteiksi Muhoksella ja Utajärvellä 37,7 ha. Lisäksi vuonna 1987 rauhoitettiin luonnonmuistomeriksi Koortilan toimintakeskukseen menevän tien varrelta kaksi noin 225 vuotta vanhaa petäjää. Koortilan pelloille istutettua metsää hoidetaan erirakenteisena. Lajien suojelutoimenpiteet huomioidaan metsänhoidossa. Metsien hakkuusta on luovuttu lintujen pesimäaikana touko-kesäkuussa. Kesähakkuiden lopettaminen mainitaan myös tarjouspyynnöissä. Vanhaa metsää on myös jätetty tarkoituksella hakkuiden ulkopuolelle mm. Sanginjoella 0,3 ha laajuinen vanha kuusikko erityisesti lintujen pesintää ajatellen. Pirttijärven palstoja hoidetaan riistapainotteisesti. Seurakunta tukee myös kannanhoidollisia toimia ja on vuokrannut maitaan metsästyskäyttöön. Metsien tarjoamia ekosysteemipalveluja hyödynnetään esimerkiksi ympäristökasvatuksessa.

Metsänhoidon ja hakkuiden suunnitelmallisuutta seurataan yhteistyössä Mhy:n kanssa. Lisäksi hautausmaan puustosta on tehty vuonna 2009 seurakuntalaisia osallistava puustosuunnitelma. Suunnitelmaa on päivitetty ajoittain. Osallistavaa metsäsuunnittelua harjoitetaan myös mm. kirkkoneuvoston joka toinen vuosi toteutuvien metsäretkien kautta. Oppaana retkillä on Mhy. Seurakunnan talouspäällikkö on aktiivisesti mukana metsäalan yhteistyössä ja osallistuu koulutuksiin.

Seurakunnan toiminnassa huomioidaan myös vesienhoito. Esimerkiksi Koortilassa pyritään turvaamaan arvokas rantamaisema ja rantoja hoidetaan erityisellä tarkkuudella hoito-ohjeiden mukaisesti. Ala-Pappilasta on vuokrattu 1,5 ha suuruinen alue viljelyskäyttöön.

9.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudella 2024–2029

1. Osallistavaa metsänsuunnittelua jatketaan: metsäretket luottamushenkilöille ja työntekijöille.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuuhenkilö:** talouspäällikkö)
2. Lasketaan seurakunnan metsien hiilinielut ja -varastot kirkkohallituksen opastuksella.
(**Toteutusaika:** 2024–2025. **Vastuuhenkilö:** talouspäällikkö)
3. Huomioidaan metsät ja muut luontoalueet ympäristökasvatuksessa.
(**Toteutusaika:** 2024–2029. **Vastuuhenkilö:** työalat)
4. Koortilan toimintakeskuksen pihapiirin lähimetsikkö harvennetaan ja raivataan.
(**Toteutusaika:** 2024. **Vastuutahot:** talouspäällikkö)
5. Kunnostetaan Rovastinsaaren laavu.
(**Toteutusaika:** 2024. **Vastuuhenkilö:** partiolaiset)

Kuva. Metsäretki luottamushenkilöiden kanssa Yli-Utoksella, Utajärvellä. Kävimme katsomassa metsänistutusta Muhoksen seurakunnan metsissä 8.6.2023. Oppaana Mhy.

10 LIIKENNE

Muhoksen seurakunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille tehtiin Liikenneselvitys vuonna 2013. Valtaosa työntekijöistä kulkee työmatkat omalla autolla ja muutamat kesäisin pyörällä. Lähipäästöjen ja polttoaineen kulutuksen vähentämiseksi henkilökunnalle on järjestetty mahdollisuus esilämmittää autonsa seurakuntatalon, kirkon ja Koortilan lämmityspistorasioista. Varsinaisia sähköauton latauspisteitä ei vielä ole, mutta työntekijät voivat käyttää lataukseen olemassa olevia sähköpistokkeita. Pyöräileville työntekijöille on järjestetty vaatteiden vaihtotilat ja pyörätelineet. Omaa autoa ei seurakunnalla ole. Myös traktori on nykyään leasing-käyttöinen. Matkustussäännössä suositellaan, että henkilöstö käyttää yhteiskuljetuksia ja kimpapakyytejä, jos se on työntekijän muun aikataulun huomioiden mahdollista. Henkilökuntaa myös kannustetaan käyttämään lähellä sijaitsevien kohteiden välillä liikkumiseen mahdollisuuksien mukaan seurakunnan polkupyörää.

Seurakuntatalo, kirkkoherranvirasto, kirkko, hautausmaa ja Koortilan toimintakeskus sijaitsevat lähellä toisiaan Muhoksen keskustassa. Päivärinteen seurakuntasali sijaitsee noin 14 km päässä keskustasta ja sen ohi kulkee linja-auto kerran tunnissa. Kylmälänkylän kappeliin on huonot joukkoliikenneyhteydet. Erityisesti diakoniatyöntekijöille, lastenohjaajille ja papistolle kertyy paljon autolla tehtäviä työmatkoja, joita ei ole mahdollista toteuttaa julkisin kulkuvälinein tai yhteiskyydein. ”Vie mennessäs, tuo tullessas” -periaate toimii kuitenkin hyvin ja työntekijät hoitavat liikkueissaan samalla muitakin asioita (esim. postitus, tavaroiden kuljetus). Kokoukset järjestetään pääasiassa seurakuntatalolla. Etätyö/hybridityösopimuksia ei ole tehty. Tarvittaessa etätyö voi onnistua kysymällä luvan esihenkilöltä. Jumalanpalvelukset striimataan YouTube-kanavan kautta.

Kestävän työmaaliikkumisen kampanjat ovat tervetulleita ja niihin suhtaudutaan myönteisesti. Viimeksi on keskusteltu liikunta-agentin nimeämisestä, joka kannustaisi sekä työntekijöitä että seurakuntalaisia liikkumiseen.

10.1 Tavoitteet ja toimenpiteet diplomikaudelle 2024–2029

1. Henkilöstöä kannustetaan kevyen liikenteen käyttöön. Pyöräetu otetaan käyttöön.
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuhenkilö: talouspäällikkö)
2. Seurakunnalle nimetään liikunta-agentti, joka kannustaa sekä työntekijöitä että seurakuntalaisia liikkumaan.
(Toteutusaika: 2024. Vastuhenkilö: kirkkoherra)
3. Kartoitetaan mahdollisuuksia lisätä sähköautojen latauspaikkoja keskeisiin toimipaikkoihin (myös uusi seurakuntatalo).
(Toteutusaika: 2024–2029. Vastuhenkilö: talouspäällikkö)

LÄHTEET

Isopoussu, J. 2009 (päivitetty 2018–2019). Muhoksen seurakunnan jätehuoltosuunnitelma.

Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2020. Saatavilla:

<https://evl.fi/ymparistodiplomi/ymparistokasikirja>

Lakeuden Eko. 2023. Jätehuoltomääräykset: Liminka Muhos Tyrnävä Utajärvi. Saatavilla:

<https://www.lakeudeneko.fi/wp-content/uploads/2023/03/Jatehuoltomaaraykset-Lakeuden-EKO-1.4.2023-2mb.pdf>

Muhoksen seurakunta. 2006. Hautausmaan käyttösuunnitelma.

Muhoksen seurakunta. Talousarvio vuodelle 2023. Toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024 – 2025. Saatavilla:

<https://www.muhoksenseurakunta.fi/documents/4412564/0/TA+2023%2C+TS+2024-2025+KV+24.11.2022+%284%29.pdf/b1c6a2b1-cae3-dec2-0c5c-470ed62929cf?t=1678277907169>

Muhoksen seurakunta. 2023. Ympäristökasvatussuunnitelma ja vuosikello.

Muhoksen seurakunta. Ympäristöohjelma vuosille 2018/2019–2022/2023.

Muhoksen seurakunnan ympäristöopas.